

Aproximació a la Ciutat Resilient

Miriam García

#MataróCiutatResilient

**Anticipa, preveu els
riscos i prepara els
instruments necessaris
per minimitzar l'impacte i
accelerar la superació.**

Míriam Gracia

1. Identificar quins són els temes crítics/tendències dins de cadascuna de les dimensions pels quals ha de treballar una ciutat mitjana com Mataró, per aterrar-los posteriorment en la realitat. Quines són les preguntes transcendents a les quals s'ha de donar resposta.

1.1. Resiliència urbana

En el document de bases Mataró 2030 es defineix una Ciutat resilient com aquella que “anticipa i preveu els riscos i prepara els instruments necessaris per minimitzar l'impacte i accelerar la superació”. A més, inclou els següents elements de reflexió i posicionament estratègic associats:

Model energètic

Ús eficient dels recursos

Qualitat de l'aire

Millora de la prevenció del risc

Mitigació i adaptació climàtica

Sobirania alimentària

Preservació del sòl

La identificació d'aquests problemes dibuixa alguns dels reptes als quals haurà d'enfrontar-se la ciutat en un futur immediat, si bé en un context nou condicionat per l'agreujament i l'acceleració de la crisi socioecològica. Així, en l'escenari actual conflueixen d'una banda, la concatenació de recessions econòmiques i l'impacte de les anomenades “polítiques d'austeritat”, i, de l'altra, les manifestacions cada vegada més evidents i dures del canvi climàtic, la destrucció d'ecosistemes, l'esgotament de recursos i la contaminació massiva. Amenaces totes elles que superen el marc de les crisis econòmiques i ens situen en un nou escenari on el risc, si bé és d'abast global, condiciona la identificació de reptes i plantejaments d'estratègies a nivell local.

Abans de continuar cal precisar què es defineix com a resiliència urbana: és a dir, la capacitat de les persones, les comunitats, les institucions, les empreses i els sistemes d'una ciutat per sobreviure, adaptar-se i créixer sense importar el tipus d'estrès crònic i els xocs aguts que experimentin. En enfortir el seu teixit subjacent i aprofundir en la comprensió dels riscos que amenacen la seva estabilitat, una ciutat pot mi-

llorar la seva trajectòria general i el benestar dels seus ciutadans, així com prosperar enfront dels desafiaments esperats i encara inimaginables. D'altra banda, en els nostres dies la resiliència urbana respon a diverses megatendències globals convergents: canvi climàtic, biodiversitat i urbanització. Això requereix una primera reflexió:

¿Quins són els riscos als quals s'enfronta la ciutat de Mataró? I en concret, ¿quins són els riscos als quals s'enfronta la ciutat de Mataró en relació al canvi climàtic, la pèrdua de biodiversitat i la urbanització? Amb aquest primer informe, i sense un coneixement més profund de la ciutat, és difícil respondre a aquestes preguntes encara que sí sembla clar que hi ha algunes qüestions clau sobre les quals valdrà la pena aprofundir utilitzant el concepte de risc tal com s'estableix en l'IPCC (on els riscos resulten de la interacció de la vulnerabilitat, l'exposició i el perill).

Canvi climàtic

Increment de la temperatura i en especial de les nits tropicals. Períodes llargs de sequera i períodes de pluges més intensos.

Escassetat d'aigua

Inundacions urbanes
Afecció a les infraestructures
Increment de l'erosió i de la inundabilitat marítima
Afecció als ecosistemes

Pèrdua de biodiversitat

En especial marcada per la disminució de la variabilitat ecològica en tots i cadascun dels hàbitats, en especial els forestals i marins.

Urbanització, referit a les infraestructures vinculades amb el cicle de l'aigua (abastament, drenatge, depuració), l'energia i els recursos, però també al cicle dels materials vinculats a la construcció i a l'ocupació i afectació al sòl.

1.2. Visió de futur i Model de ciutat

La planificació per a un futur urbà resilient requereix abordar els reptes i crear solucions d'una manera basada en el lloc, integrada, inclusiva, conscient dels riscos i amb visió de futur. Tal com indica Judith Rodin, ex-presidenta de la Fundació Rockefeller, en la seva obra de 2014 titulada *The Resilience Dividend*, les solucions desenvolupades a través d'enfocaments de resiliència permetran a les ciutats gaudir de múltiples beneficis o dividends de resiliència, maximitzant el valor de cada dòlar/euro gastat, reduint i fins i tot ajudant a prevenir l'impacte de les commocions i tensions en les persones, l'economia i l'entorn físic de la ciutat, i millorant qualitat de vida. Això significa que els projectes de ciutat i més específicament els denominats com a **Projectes essencials de M20/22 haurien de ser avaluats des de la perspectiva de la resiliència en relació als tres aspectes anteriorment esmentats (canvi climàtic, biodiversitat i urbanització) amb l'objectiu de millorar-la.** Per exemple:

El Pla d'acció Mar en valor: Pla estratègic del front marítim, no té en consideració els efectes del canvi climàtic a llarg termini (pujada nmm, erosió, inundació per temporals marítims, increment de la temperatura, efectes sobre les infraestructures)... Tampoc incideix sobre la potenciació dels ecosistemes i hàbitats marins més enllà de la promoció dels valors ecològics de la praderia de la Posidònia. Només per recordar els enormes desperfectes causats pel Gloria a Mataró a l'espai públic, als equipaments, infraestructures o al port. Doncs bé, l'últim informe de l'IPCC sobre els oceans i la criosfera¹ alerta de l'increment de la freqüència d'aquests temporals al mediterrani, on el seu període de retorn podria passar de cent anys a un.

Projecte BluAct (URBACT), tot i que aquest Projecte està centrat en l'economia blava, és imprescindible valorar els efectes del canvi climàtic i de l'alteració dels ecosistemes marins.

Traspàs N-II, haurà d'integrar els efectes del canvi climàtic, així com els reptes de la urbanització anteriorment descrits.

¹ *El océano y la criosfera en un clima cambiante*. Informe especial del Grup Intergubernamental d'Experts sobre el cambio climático (IPCC, 2019).

Projecte d'urbanització de la zona comercial del Port, haurà d'integrar els efectes del canvi climàtic, així com els reptes de la urbanització anteriorment descrits.

De la mateixa manera, cal la reflexió anteriorment descrita al si de la Regió Metropolitana del Maresme. En concret, en relació als efectes del canvi climàtic a les vies del tren pels temporals marítims a la línia Barcelona-Mataró-Maçanet Massanes.

Nou dipòsit Ronda Bellavista

Pla Anella Verda i Blava

Projecte d'ampliació del Tub Verd

Estratègies vinculades a la reducció de les emissions de gasos d'efecte hivernacle en relació a la mobilitat (Zones de baixes emissions, Ordenances fiscals per una mobilitat més sostenible, Pla de Mobilitat Urbana Sostenible, Nova Ordenança de Circulació, Nou servei de Mataró Bus, Impuls a la mobilitat elèctrica, etc.)

El context de crisi sistèmica en el qual vivim i que he descrit anteriorment, fa imprescindible, i urgent, iniciar una transformació regenerativa de les nostres ciutats mitjançant el disseny de sistemes i llocs amb variabilitat ecològica i capacitat de transformació adaptativa. No es tracta de promoure actuacions de mera restauració per retornar a un estat anterior que ja no és possible perquè el context ha canviat, sinó que es tracta de regenerar, promovent, a més a més, la capacitat d'adaptació d'aquests espais davant els efectes del canvi climàtic i també intentant incrementar la seva diversitat... En això consisteix l'urbanisme resilient i regeneratiu. I aquest és el marc que ha de guiar les transformacions de totes les ciutats, també de Mataró, en les pròximes dècades.

Dels projectes descrits a NextMataró a l'eix **Mataró Urban Resilience Loops**, el més centrat en la perspectiva de la resiliència és el **Green & Blue Loops**.

El programa **Mataró Circular** pot ampliar els seus horitzons al conjunt de la ciutat, a la revisió del Model de ciutat. Organitzar la ciutat segons principis d'economia circular. Un nou enfocament per fer urbanisme, centrat en el tan-

cament dels fluxos metabòlics. Es tracta d'una nova configuració de ciutat que permeti sincronitzar-se amb les dinàmiques circulars dels ecosistemes. Les ciutats són ecosistemes, on individus de diferents espècies interactuen entre ells i amb el medi. De fet, una ciutat funciona de forma similar a un organisme viu: incorpora matèria per produir estructures i energia, alhora que genera unes deixalles que evacua. Aquests moviments i intercanvis de matèria i energia s'anomenen fluxos metabòlics. Una característica urbana rellevant per potenciar la economia circular és la barreja d'usos del sòl. És a dir, un barri monofuncional no podrà generar cap tipus de producció ni podrà tampoc gestionar cap part dels seus residus in situ, alhora que resultarà molt més ineficient en l'ús de l'energia i amb menys interacció social.

2. Identificar agents, contactes, experts que puguin aportar alguna cosa respecte als temes crítics/tendències.

2.1. NextMataró

NextMataró és una iniciativa de ciutat que busca la col·laboració públic-privada per possibilitar la recuperació, transformació i resiliència de Mataró basada en el desenvolupament sostenible. L'economia circular, la transició ecològica, l'autonomia i la qualitat de vida, i la formació continuada i professional són els quatre pilars de transformació que els regeixen. Es complementen amb la digitalització i la transformació urbana com a ítems a incorporar en els diferents projectes de forma transversal.

En el programa NextMataró², per a la recuperació, transformació i resiliència basada en el desarmament sostenible s'identifiquen els agents següents:

Xarxa institucional:

Administració: Consorci per al Tractament de Residus Sòlids Urbans del Maresme, Ajuntament de Mataró, Ajuntaments del Maresme, Aigües de Mataró (AMSA), Consell Comarcal del Maresme,

Diputació de Barcelona, Generalitat de Catalunya, Maresme Circular Hub, TubVerd,

Xarxa ombra:

Acadèmia/Recerca/Educació: Càtedra Economia Circular i Càtedra d'Economia Social (TecnoCampus), UPF, Eurecat, Càtedra UNESCO de Sostenibilitat UPC, UB, URV, ESIC, Khalifa University, Rich Center CO2/H2, CSIC. Càtedra Economia Circular i Càtedra d'Economia Social (TecnoCampus), Universitat Pompeu Fabra, Aarhus University (Dinamarca), CPW Clúster de l'Aigua, CTM, Eurecat, Centre Miquel Biada.

Empresa: Consell Cambres Catalunya, Foment del Treball, FAGEM, PIMEC, Clúster Moda, Clúster Packaging, Clúster Hàbitat, Hallotex, Girbau, Griñó, Valoriza-Sacyr, Dow Chemical, ACIN Costa Brava, Ambisort, Ecoembes, Ecovidrio, R2H. SIMMAR, Nuscamps, DATALAB, BGEO, ADASA, AEM sistemas, Veolia, Som Mobilitat, Som Energia.

Societat: AAVV Rocafonda, Fundació El Maresme, Formació i Treball, Tirgi, Solidança, AERESS, Humana, Biciclot, centres educatius, Centre Especial de Treball (CEO Maresme), Fundació Sant Joaquim.

La resiliència urbana exigeix que les ciutats considerin de manera integral les seves capacitats i els seus riscos, fins i tot a través d'un compromís significatiu amb els membres més vulnerables d'una comunitat. Aquest no és un treball fàcil ja que l'enfocament actual de la governança urbana sol ser aïllat, amb un equip que dissenya plans de recuperació davant de desastres, un altre equip que explora qüestions de sostenibilitat, un altre que es centra en els mitjans de vida i el benestar, i encara un altre més en la planificació de l'ús del sòl i les infraestructures. Pot ser que sigui una forma eficaç d'estructurar el treball d'una ciutat, però no és la més eficaç. Les ciutats són sistemes, no sitges. Les ciutats estan formades per persones i llocs, que sovint experimenten canvis ràpids. Per això, tot i que tots els agents que s'identifiquen a NextMataró són, sense cap dubte, agents importants de la transformació que cal dur a terme, faltaria **identificar i articular els grups i col·lectius socials base** d'aquestes transformacions, amb l'objectiu de promoure autèntiques sinergies i multiplicar els resultats.

² <https://www.mataro.cat/es/next-mataro/proyectos/mataro-ciudad-del-coneixement>

Aquest projecte està subvencionat pel Servei Públic d'Ocupació de Catalunya i l'FSE en el marc dels Programes de suport al desenvolupament local

